

Tutkimuskriteerit, -asetelma ja -teoria sekä case-esimerkki

Maija Jäske

erikoistutkija, Turun yliopisto (1.3. Åbo Akademi)

Demokraattiset innovaatiot – Suunnittelusta seurantaan

Sivustakatsojasta osalliseksi -työpaja 25.2.

Maija Jäske

VTT, erikoistutkija

Valtio-oppi, Turun yliopisto (1.3. alkaen Åbo Akademi)

paloresearch.fi

Rakenne

- Demokraattisten innovaatioiden käsite ja luokittelu
- Esimerkki: Harkitumpia mielipiteitä kuntaliitosäänestyksessä
- Osallistumisen tavoitteet ja konteksti
- Strategiset valinnat osallistumisen suunnittelussa
- Ehdotus kokeilujen arviointikehikoksi

Mitä ovat demokraattiset innovaatiot?

- Kokeiluja ja käytäntöjä, joilla pyritään lisäämään kansalaisten suoraa osallistumista poliittiseen päätöksentekoon (Smith 2009)
- Uudet osallistumisen muodot jaetaan usein viiteen päätyyppiin, jotka eivät ole toisensa poissulkevia eivätkä kata kaikkea
 - Puntaroivat kansalaiskeskustelut
 - Osallistuva budjetointi
 - Kansalaisaloitteet ja kansanäänestykset
 - Yhteishallinnan muodot
 - Verkkodemokratian muodot

Mustasaaren kansalaisraati: Harkitumpia mielipiteitä kuntaliitosäänestyksessä

- Kansanäänestyksissä harkitun mielipiteen muodostaminen on haastavaa, erityisesti jos kysymys polarisoi voimakkaasti kansaa ja edustajia
- Mustasaaren kansalaisraati keskusteli 2 viikonlopun ajan kuntaliitokseen liittyvistä tosiasioista ja väitteistä
- Osallistujina 21 satunnaisotannalla valittua kuntalaista, edustettuina eri ikä- ja kieliryhmät, kunnan alueet jne.
- Julkilausuma tavoitti valtaosan kuntalaisista, ja vaikutti myönteisesti sen lukeneisiin
 - Tiedot lisääntyivät, eri mieltä olevien näkökulmien ymmärtäminen vahvistui

Osallistumisen kuntakohtaiset tavoitteet ja konteksti

- Mitä demokratiakokeilulla tavoitellaan, mihin kansalaisosallistuminen tähtää?
 - Tavoitteita esimerkiksi vähemmistöjen näkemysten esiin nostaminen, harkitumpi mielipiteenmuodostus, vaihtoehtojen priorisointi, päätöksentekijöiden valvonta, demokratiakasvatus, päätösten hyväksyttävyyden vahvistaminen...
- On hyvä tiedostaa myös osallistumisen reunaehdot omassa kunnassa
 - Osallistumisen kulttuuri: Miten päättäjät, viranhaltijat ja kuntalaiset suhtautuvat kuntalaisosallistumiseen; Em. toimijoiden luottamus toisiinsa; Aiemmat kokemukset osallistumisesta
 - Osallistumisen infrastruktuuri: Osallistumisen vastuuhenkilöt, tukitoiminnot ja resurssit

Osallistumisen suunnittelun strategiset valinnat

- Demokratiainnovaatioita suunniteltaessa on tehtävä tietoisia valintoja ainakin seuraavien tekijöiden suhteen

Osallistujien valinta	Kaikille avoin, kohdennettu rekrytointi, satunnaisotanta, kannustimet
Perehdytys	Kirjallista taustatietoa, asiantuntijakuuleminen, kansalaisjärjestöt
Kommunikaatiotapa	Puntaroiva keskustelu, yksilöosallistuminen, draaman keinot, simulaatio
Lopputuotos	Julkilausuma, äänestystulos, visualisointi, osallistumisen konsepti, opas
Tuotosten jatkokäsittely	Lautakunnalle, valtuustolle, virastolle ja miten vastataan
Läpinäkyvyys	Tiedotus osallistujille ja kuntalaisille
Teknologia	Kasvokkain osallistuminen, verkko-osallistuminen vai molempia

Osallistumisen suunnittelun strategiset valinnat

- Nämä valinnat on hyvä dokumentoida alusta lähtien kokeilujen aikana ja pohtia myös, miksi niihin päädyttiin
- Suunnittelun strategiset valinnat ovat luonnollisesti erilaisia eri kokeiluissa
 - Arvioinnin tarkoituksena ei olekaan asettaa kokeiluja paremmuusjärjestykseen, vaan tunnistaa niiden mahdollisuudet demokratian eri osa-alueiden kehittämisessä
 - Mm. kunnan koko vaikuttaa

Demokraattisen osallistumisen laatukriteerit

- Arvioitaessa osallistumisen *laatua* käytetään kriteereitä, jotka pohjautuvat erilaisiin normatiivisiin käsityksiin demokratiasta ja hyvästä hallinnosta
- Usein käytettyjä arviointikriteerejä (Smith 2009; Geissel 2012)

Inklusiivisuus	Eri näkemysten ja/tai väestöryhmien tasapuolinen edustus ja vaikutusmahdollisuudet
Deliberatiivisuus	Puntaroiva, eri näkemyksiä kunnioittava keskustelu osallistujien välillä
Demokraattinen kansalaisuus	Osallisuuden kokemus, tietotaso, mielipiteet, osallistumishalukkuus, luottamus
Päätöksiin vaikuttaminen	Osallistumisen lopputuotoksen kytkeminen todellisiin päätöksentekoprosesseihin
Yleisövaikutukset	Kuntalaisten asenteet kokeilua kohtaan ja tietotaso
Toistettavuus	Käyttömahdollisuudet uudestaan tai eri konteksteissa

Seuranta ja tutkimus

- Kokeilujen onnistumista voidaan arvioida sisäisten ja ulkoisten vaikutusten jaottelun avulla
- Sisäisiä vaikutuksia em. inklusiivisuus, deliberatiivisuus ja demokraattinen kansalaisuus
 - Eli miten kokeilut vaikuttavat osallistujien asenteisiin, mielipiteisiin, tietotasoon, tyytyväisyyteen
- Ulkoisia vaikutuksia em. päätösvaikutukset, yleisövaikutukset toistettavuus
 - Eli miten kokeilut vaikuttavat päätöksiin, muihin kuntalaisiin ja päittäjiin
- Lisäksi legitimizeetti liittyy sekä kokeilun sisäiseen että ulkoiseen puoleen

Arvioinnin osa-alue	Arviointikriteeri	Esimerkkejä indikaattoreista	Miten seurataan? (esimerkkejä)
Sisäiset vaikutukset	Inklusiivisuus	Osallistuiko kokeiluun kansalaisia tasapuolisesti eri väestöryhmistä TAI kohderyhmästä? Saatiinko mukaan enemmän tietyn ryhmän edustajia kuin ennen? Saivatko kaikki näkemykset ja mielipiteet tasapuolisesti huomiota?	Osallistujien taustatietojen kerääminen kyselyin, havainnointi
	Deliberatiivisuus	Saivatko osallistujat taustatietoa osallistuakseen yhdenvertaiselta pohjalta? Oliko osallistujien välillä kunnioittavaa keskustelua? Oliko keskusteluilmapiiriä turvaamassa fasilitaattoreita?	Prosessikuvaukset, havainnointi, palautekyselyt
	Demokraattinen kansalaisuus	Vahvistuiko osallistujien ryhmäidentiteetti ja kokemus kuulluksi tulemisesta? Osallistumishalukkuus? Muuttuivatko osallistujien mielipiteet, asenteet poliittista päätöksentekoa kohtaan tai tietotaso?	Palautekyselyt osallistujille kokeilun alussa ja lopussa
Ulkoiset vaikutukset	Vaikutukset päätöksiin	Johtivatko kokeilun tuotokset muutoksiin päätöksissä? Hallinnon piirissä asioiden valmistelussa? Poliittisten toimielinten esityslistoissa?	Päätöksenteon seuranta, päättäjahaastattelut/kyselyt
	Vaikutukset kuntalaisten asenteisiin	Olivatko muut kuntalaiset tietoisia kokeilusta? Pitivätkö he sitä luotettavana ja hyväksyttävänä?	Medianäkyvyyden ja tiedotuksen seuranta, haastattelut/kyselyt
	Vaikutukset poliittiseen	Onko kokeilu johtanut muutokseen kunnan toimintatavoissa tai kunnan päätöksentekokulttuurissa?	Päättäjahaastattelut/kyselyt

Osallistumisen arviointia kahdella tasolla

- Hankearviointi tapahtuu kokeilun tasolla
 - Keskeistä kunnan asettaman tavoitteen tarkastelu ja mahdolliset muut tutkimusintressit
 - Seurantaa kaikille kokeiluille yhteisten indikaattorien sekä kunnan omien mittareiden pohjalta – lähitutkija auttaa yhteensovittamaan omat mittarit ja yhteisen arviointikehikon?
 - Näiden pohjalta koostetaan kokeilun tutkimusraportti
- Ulkoinen arviointi tehdään Sitran toimeksiannosta kokeilujen päättyessä
 - Keskeistä Sitran tavoitteiden tarkastelu
 - Arviointi yhteisten indikaattorien ja kokeilujen tutkimusraporttien pohjalta
 - Poliittikasuositukset ja konseptointi

Malli kokeilujen tutkimusraportista

1. Kokeilun tausta ja kuntakonteksti
2. Kokeilun kuvaus
 1. Osallistujien valinta
 2. Perehdytys
 3. Vuorovaikutuksen muodot
 4. jne
3. Kokeilun sisäiset vaikutukset
 1. Inklusiivisuus
 2. jne
4. Kokeilun ulkoiset vaikutukset
 1. Vaikutus päätöksiin
 2. jne
5. Johtopäätökset ja suositukset

Demokratiakokeilujen ulkoinen arviointi

1. Demokratiakokeilut 2020 -hankkeen tausta
2. Kokeilujen esittely
3. Arviointikehikko: Kriteerit ja indikaattorit
4. Kokeilujen sisäiset vaikutukset
5. Kokeilujen ulkoiset vaikutukset
6. Vaikuttavuus, toimintakulttuurin muutos ja skaalautuvuus: Keskustelua eri menetelmien demokraattisesta potentiaalista
7. Poliittikasuositukset

Kiitos!

[mhkarj\(at\)utu.fi](mailto:mhkarj(at)utu.fi)

paloresearch.fi

